

Ceramica culturii Boian de la Brăduț (j. Covasna)

(Rezumat)

În cursul campaniilor de săpături arheologice sistematice din anii 1997 și 1998, efectuate la complexul tumular din epoca bronzului timpuriu (cultura Schneckenberg B – Jigodin), în tumulii nr. 14, 15 și 16, sub mantaua din epoca bronzului timpuriu s-a găsit un strat de cultură de culoare neagră, aparținând culturii Boian. Acest strat conține în afara fazei Giulești și fragmente ceramice ale fazei I. BOLINTINEANU ale acestei culturi. Până-n prezent, această descoperire reprezintă prima atestare a fazei BOLINTINEANU al culturii Boian în sud-estul Transilvaniei.

*

Conform Repertoriului Arheologic al județului Covasna¹, în sud-estul Transilvaniei până-n prezent au fost semnalate 9 puncte cu descoperiri ale culturii Boian. Dintre acestea, numai așezările de la Leț², Reci-Telek³, Turia⁴ și necropola tumulară din bronzul timpuriu de la Brăduț⁵ au fost cercetate sistematic. Restul materialului de tip Boian, semnalat la Cernat⁶, Covasna⁷, Comolău (com. Reci)⁸, Petriceni (com. Sânzieni)⁹ și Vâlcele¹⁰, provin din puncte neprecizabile. Cele două așezări neolitice denumite de H. SCHROLLER Sf. Gheorghe I și Sf. Gheorghe II, inițial au fost atribuite culturii Boian¹¹, iar ulterior au fost considerate ca aparținând unei faze mai târzii și încadrate în cultura Precucuteni – faza Zănești¹².

În cursul campaniilor de săpături sistematice din anii 1997–98, efectuate la complexul tumular din epoca bronzului timpuriu de la Brăduț (jud. Covasna)¹³ (Fig. 1–2), sub mantaua tumulilor nr. 14, 15 și 16 (Fig. 3), pe laturile nord-est și nord-vest s-a descoperit un strat de cultură de

culoare neagră, gros de 80 cm la mijlocul tumulului, care se subțiază spre exterior (Fig. 4/2), cu un bogat material ceramic, aparținând culturii Boian.

În cursul campaniei de săpături din vara anului 1997, când au fost sectionate laturile sud-est și sud-vest ale acestor tumuli, stratul de cultură de culoare neagră, cu multe fragmente ceramice, cenușă și cărbune, avea grosimea de 20 cm (Fig. 4/1). În anul următor, în 1998, pe laturile nord-est și nord-vest tumulii au avut o stratigrafie mai diferită: sub humusul gros de 17–20 cm se află mantaua tumulului, cu grosimea de 25–30 cm, de culoare brun-deschisă, sub care se află stratul de cultură de culoare neagră, cu grosimea maximă de 80 cm (Fig. 4/2).

Materialul ceramic descoperit în acest strat este deosebit de bogat, nu numai cantitativ, dar și în forme și decor, dar totodată este și foarte fragmentar. Vasele confecționate din pastă amestecată cu pleavă și pietricele mici, sunt arse în culoarea neagră și cărămizie-brună și fac parte din categoria ceramicii de uz comun. Fragmentele arse în culoarea cenușie și cărămizie-brună sau cărămizie-deschisă, formează categoria ceramicii fine. Au pereții subțiri și sunt confecționate din pastă fină.

Întregul material ceramic este foarte fragmentar, astfel numai puține forme de vase s-au putut stabili. Sunt frecvente fragmentele de vase decorate cu caneluri sau cu benzi (Fig. 7/1–2), umplute cu inciziuni, toate lucrate din pastă fină, iar cele excizate din pastă cu pleavă (Fig. 6/1–4, 6). Mai multe fragmente sunt decorate cu triunghiuri incizate, care alternează cu benzi lustruite și benzi umplute cu pătrățele excizate și crutate din pastă – tablă de șah (Fig. 5/1–2). Un fragment din peretele unui vas a fost perforat ulterior (Fig. 5/3). Unele vase sunt decorate cu spirale mărginite de linii incizate, iar suprafața benzilor este acoperită cu mici adâncituri rotunde (Fig. 6/5.) Acest decor este prezent atât în faza I. BOLINTINEANU, cât și în faza Giulești a culturii Boian. Decorul incizat, caracteristic pentru primele două faze ale culturii Boian, predomină în cadrul acestui material. Au mai fost descoperite mai multe vase-strecurătoare, de diferite dimensiuni (Fig. 7/3a-b-c).

* Sf. Gheorghe, Lăcrămioarei, Nr. 20, Bl. 46, Sc. D, Ap. 5, RO-4000

Materialul litic este reprezentat de mai multe topoare plate, fără gaură de înmănușare, confecționate din tuf vulcanic consolidat, slab silicificat (Fig. 6/7).

Acest material ceramic, pe baza formelor și a decorului caracteristic, aparține primelor două faze ale culturii Boian.

Se pune problema rostului acestui strat, de culoare neagră, la baza celor trei tumuli sus amintiți. Datorită faptului că materialul ceramic este foarte fragmentar și marea majoritate a lui poartă urme de ardere secundară, presupunem că este vorba de un complex ritual, de sacrificiu, care se leagă de viața spirituală a acestor comunități. Cu scopul de a elimina posibilitatea existenței unei așezări ale culturii Boian, am executat câteva șanțuri de control și între acești tumuli, care nu au dat nici un rezultat. Platoul Dealului Rotund fiind destul de plat, se poate elimina și posibilitatea ca stratul de cultură existent între tumuli ar fi fost spălat de apa ploii. Faptul că stratul de cultură Boian este mai gros la mijlocul tumulilor și se subțiază spre exterior, este încă un argument în plus în sprijinul acestei presupunerii. Vasele au fost sparte ritual și poartă urme de ardere secundară.

Acest material arheologic reprezintă prima atestare a fazei I. BOLINTINEANU a culturii Boian în sud-estul Transilvaniei. Până-n prezent în afara acestei descoperiri toate celelalte puncte semnalate și așezările cercetate – Leț, Reci-Telek, Turia – ale acestei culturi aparțin fazei Giulești.

În sud-estul Transilvaniei purtătorii culturii Boian, faza BOLINTINEANU intră în contact cu reprezentanții culturii ceramicii lineare, semnalată în mai multe puncte, mai ales în bazinele Râului Negru 13.

Note

1. **Repertoriul Arheologic al județului Covasna.** Seria Monografiilor Arheologice I. (Redactor: Valeriu CAVRUC), Sf. Gheorghe, 1998
2. Z. SZÉKELY, **Săpăturile de la Leț-Varhegiu (Trei Scaune)**, Materiale și cercetări de istorie veche a României, București, 1951
3. Z. SZÉKELY, **Jegyzetek Dácia történetéhez.** Sf. Gheorghe, 1946, 27; Materiale 6, 1959, 196–199; SCIV, 3, București, 1960, 557, nr. 9
4. Zs. SZÉKELY, **Perioada timpurie și începutul celei mijlocii a epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei.** București, 1997, 83; id., **Cercetări arheologice în aria nord-tracă I**, București, 1995, 127–133, n. 1–28; M. CIUTA, *Apulum* XXXI, Alba Iulia, 1997, 12

5. Zs. SZÉKELY, **Cercetări arheologice în aria Nord-Tracă.** I, 106–114; II, 41–53; id., *Angustia*, 2, Sf. Gheorghe, 1997, 147–156; id., **Perioada timpurie și începutul celei mijlocii a epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei.** București, 1997, 76
6. E. COMȘA, *SCIV*, 16, 4, 1965, 634
7. H. SCHROLLER, **Die Stein- und Kupferzeit in Siebenbürgen.** Berlin, 1933, 78; M. ROSKA, *Közlemények a debreceni TISZA István Tudományegyetem Érem- és Régiséggyűjtéséről, Debrecen*, 1940, nr.1, 8; id., **Erdély régészeti repertóriuma I.** Cluj, 1942, 137, nr. 261; E. COMȘA, *Dacia N.S.*, 1, 1957, 72; id. *SCIV*, 16, 4, 1965, 634; id., **Istoria comunităților culturii Boian.** București, 1974, 35
8. H. SCHROLLER, o.c., 78; M. ROSKA, *KözlDebr.* 1940, nr. 1, 8; id., *Közlemények az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem és Régiséggyűjtéséről, Cluj*, 1, 1941, 63; 3, 1944, 68, nr. 27; id. **Rep.**, 136, nr. 235; K. HOREDT, *Dacia N.S.*, 4/1960, 111, nr. 42; E. COMȘA, *Dacia*, 1, 1957, 72; id. *SCIV*, 16, 1965, 634
9. H. SCHROLLER, o.c., 78; A. PROX, *Die Schneckenbergkultur, Brașov*, 1941, 10/11; M. ROSKA, *Közl.* 1, 1941, 60; id. **Rep.**, 122, nr. 105; D. POPESCU, **Die frühe und mittlere Bronzezeit in Siebenbürgen.** București, 1944, 36; Gh. BICHIR, *Dacia N.S.*, 6, 1962, 90
10. E. COMȘA, **Istoria comunităților culturii Boian.** București, 1974, 35
11. H. SCHROLLER, o.c., 24, 78, fig. 18–20; E. COMȘA, **Cultura Boian în Transilvania.** *SCIV*, 1, 16, 1965, 634; I. NESTOR, **Der Stand der Vorgesichtsforschung in Rumänien.** BRGK, 1932, Frankfurt am Main, 1933, 4
12. E. ZAHARIA, **Angaben über die Boian-Giulești Kultur die Siedlung von Leț.** *Dacia N.S.*, XI, 1967, 29, fig. 13, 34, n. 83; Z. SZÉKELY, **Contribuții la cunoașterea culturii Boian în sud-estul Transilvaniei.** *Memoria Antiquitatis*, II, Piatra Neamț, 1970, 19–23
13. Zs. SZÉKELY, **Brăduț, jud. Covasna.** în: *Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1997, Călărași*, 1998, 9–10; id., **Brăduț, jud. Covasna.** în: *Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1998, Vaslui*, 1999, 16

A Boian-kultúra kerámiája Bardocon (Kovászna megye)

(Kivonat)

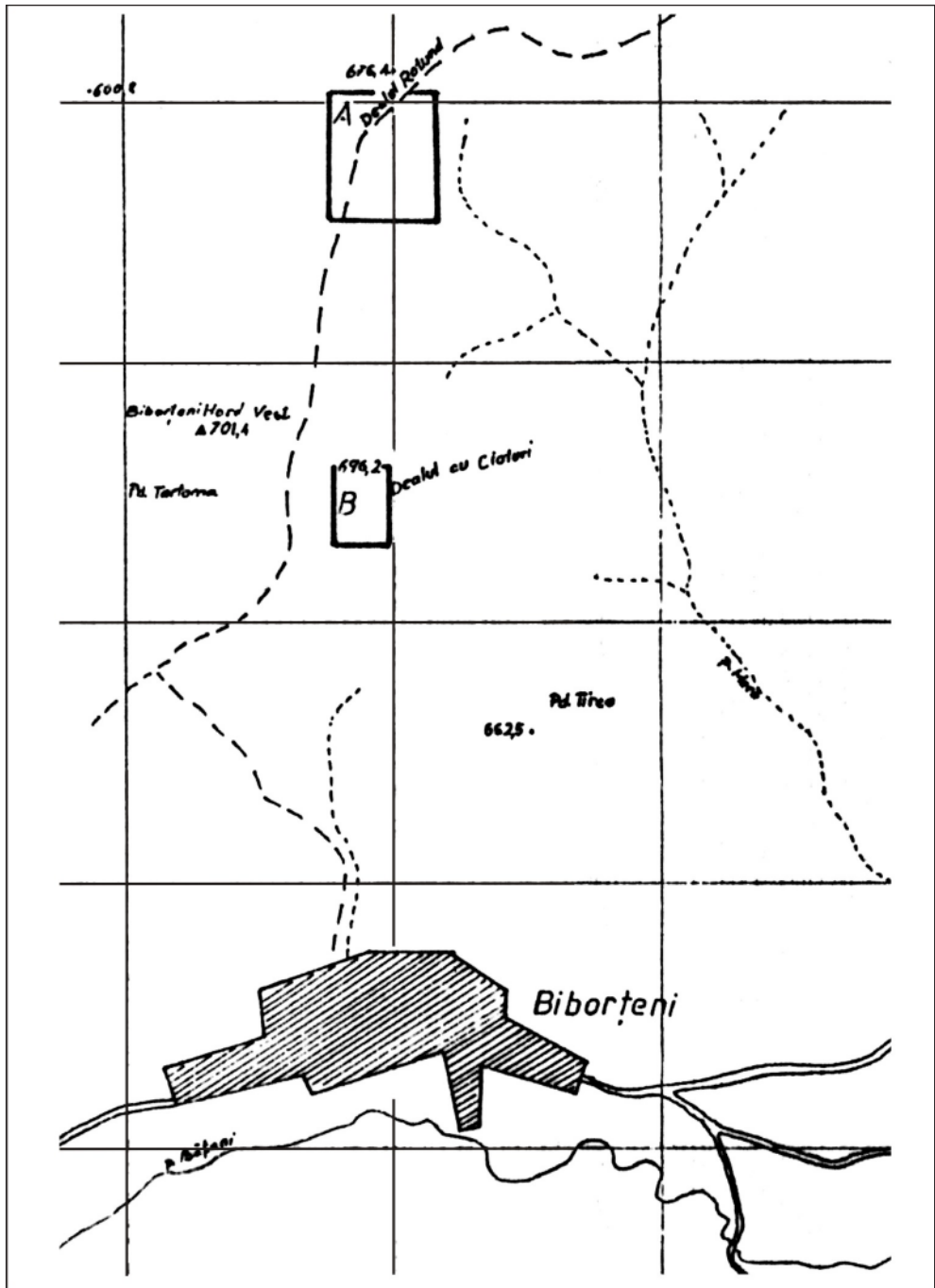
Az 1997–1998-as rendszeres régészeti ásatások során a bardoci kora bronzkori halomsíros temető 14., 15. és 16. számú halmaiban a kora bronzkori réteg alatt egy fekete színű, gazdag kerámiaanyagot tartalmazó, a Boian kultúrához tartozó réteg került elő. A kerámia összetételében a Giulești fázison kívül az I. BOLINTINEANU fejlődési szakasz is képviselve van. Tudomásunk szerint ez az első olyan lelőhely, ahol a Boian kultúra I. BOLINTINEANU szakasza is megjelenik Délkelet-Erdélyben. A többi ismert település mind a Giulești fázishoz tartozik.

A Boian Culture Discovery from Brăduț (Bardoc), Covasna County

(Abstract)

During the regular digging sessions from 1997/1998 in the hillock-type Early Bronze-age cemetery from Brăduț, in the hillocks No. 14, 15,16 under the Early Bronze-age stratum, an other very rich stratum of pottery that belonged to the Boian culture was discovered. In the composition of the pottery, besides the Giulești-phase, a BOLINTINEANU development phase is also relevant. According to our knowledge this is the first place where the 1st BOLINTINEANU phase of the Boian culture is revealed in South-Eastern Transylvania. The rest of the familiar settlements all belong to the Giulești-phase.

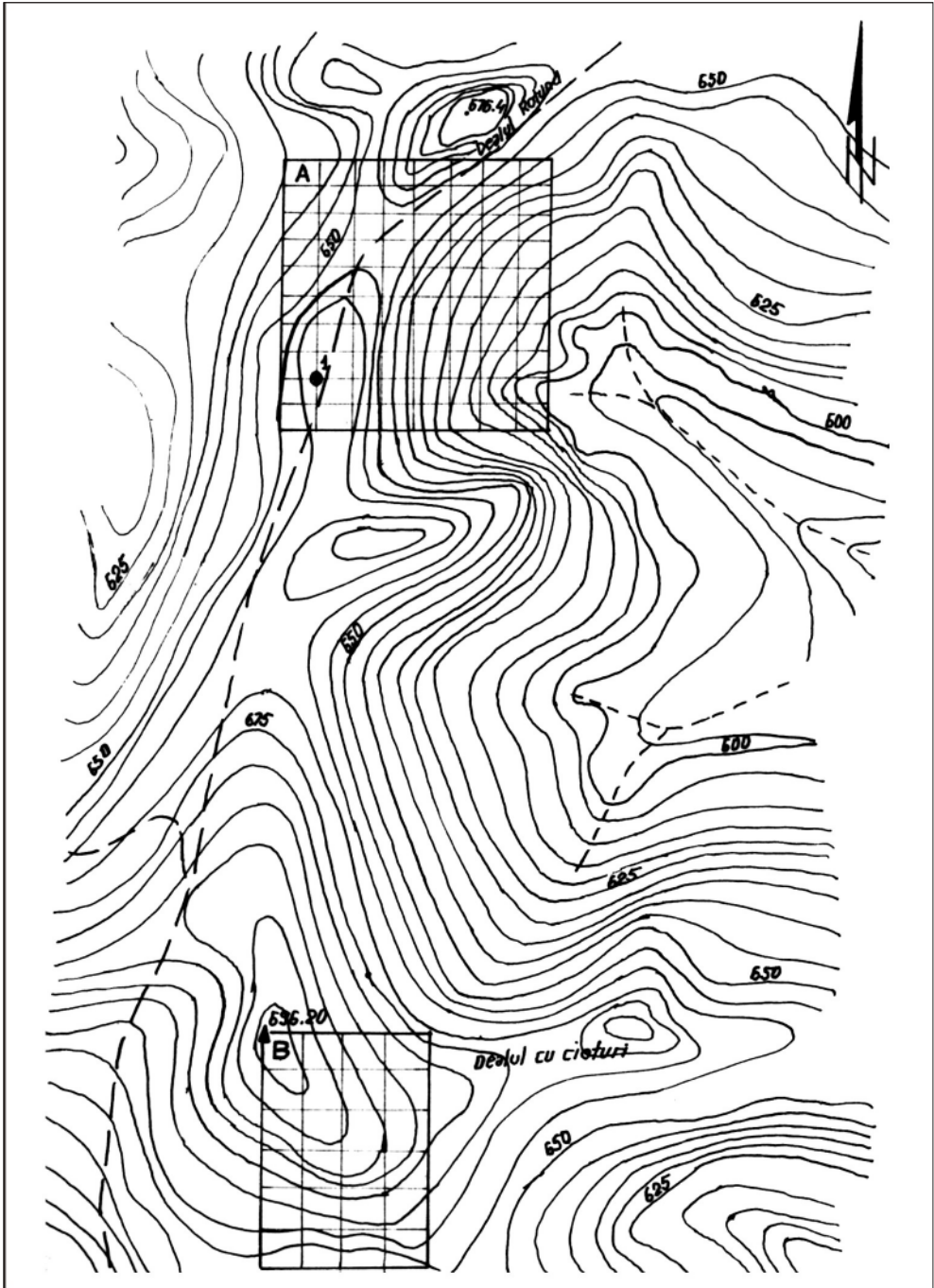

Figura 2 Principalele grupări de tumuli

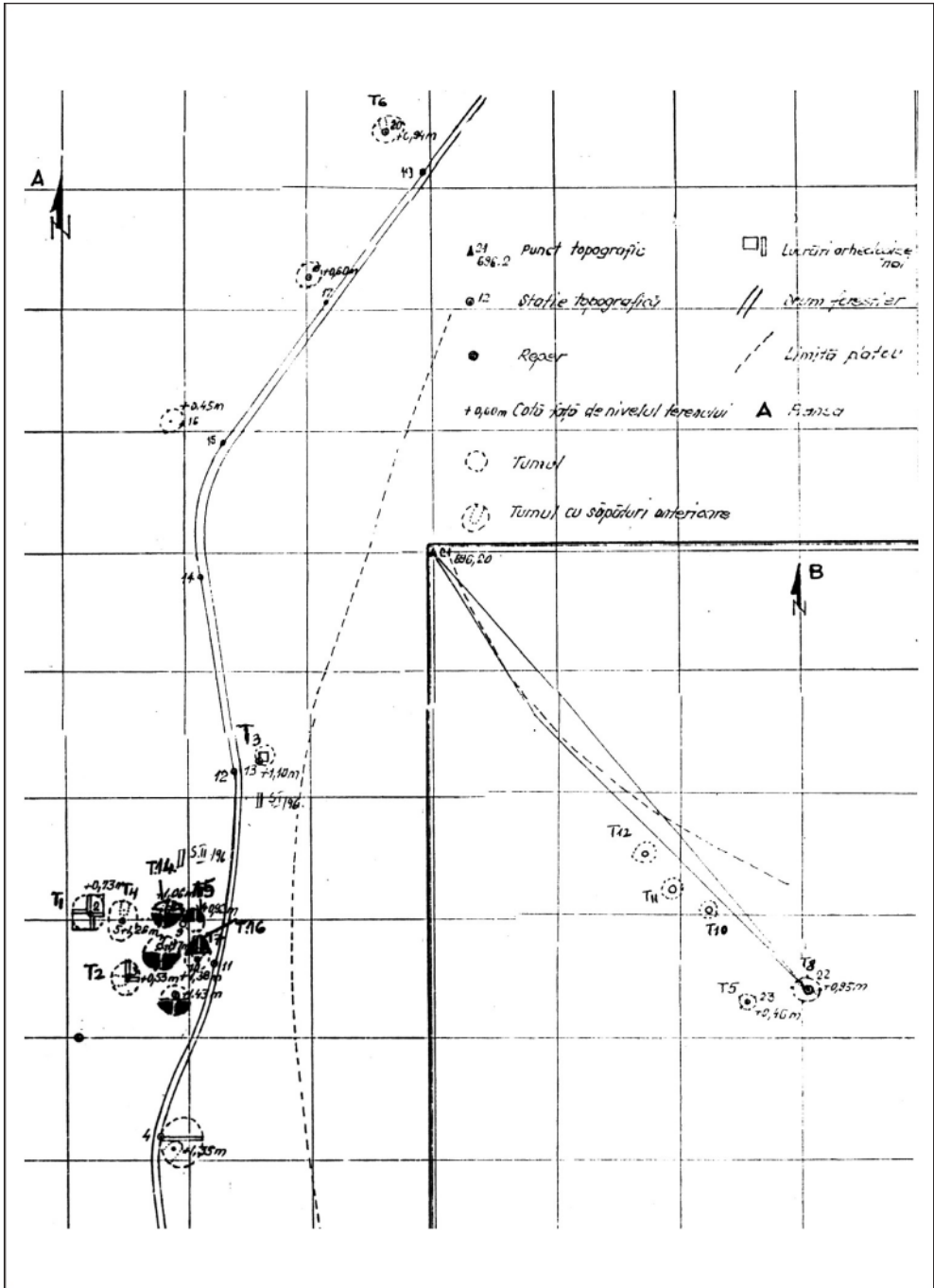

Figura 3 Planul săpăturilor

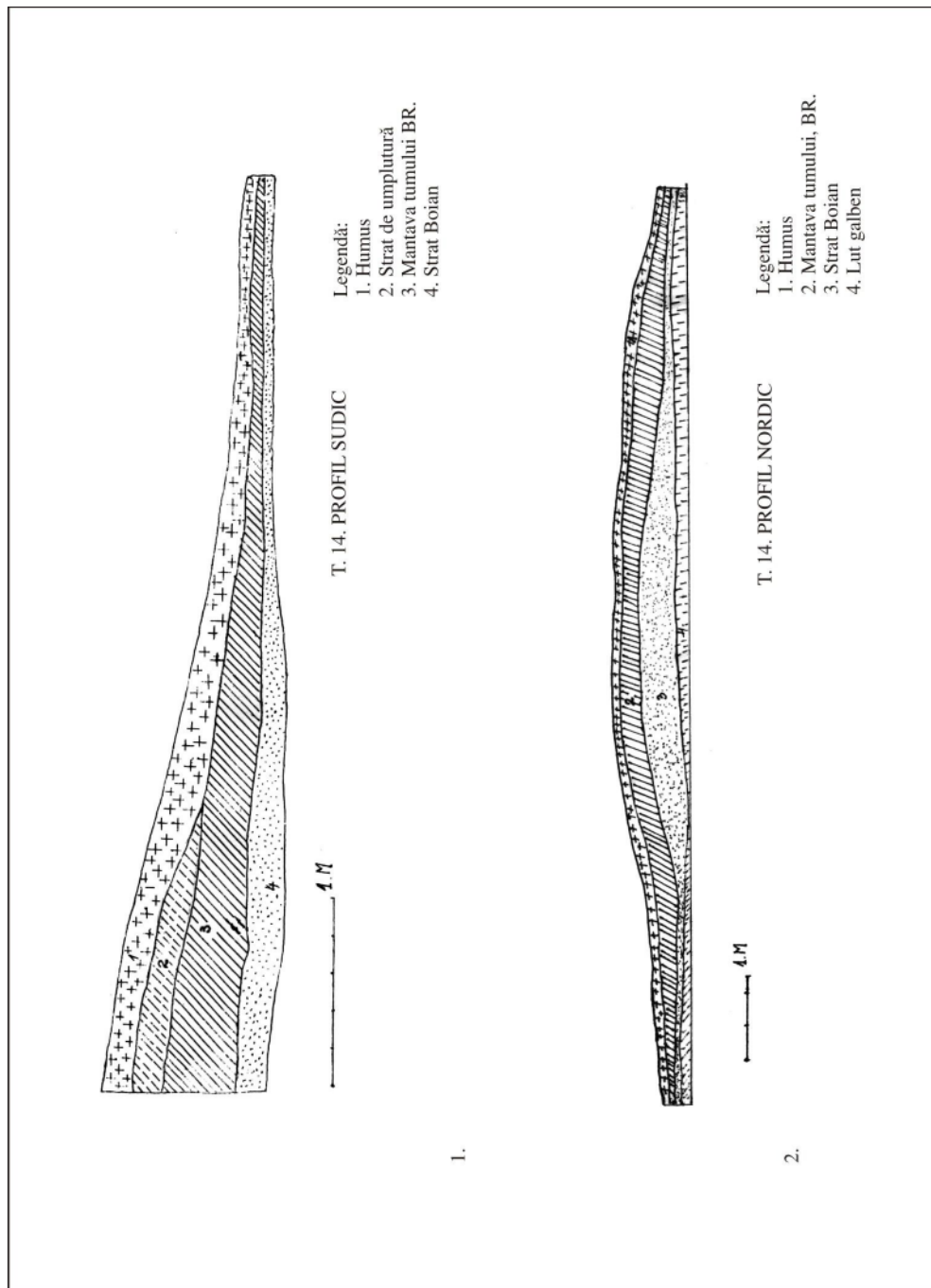
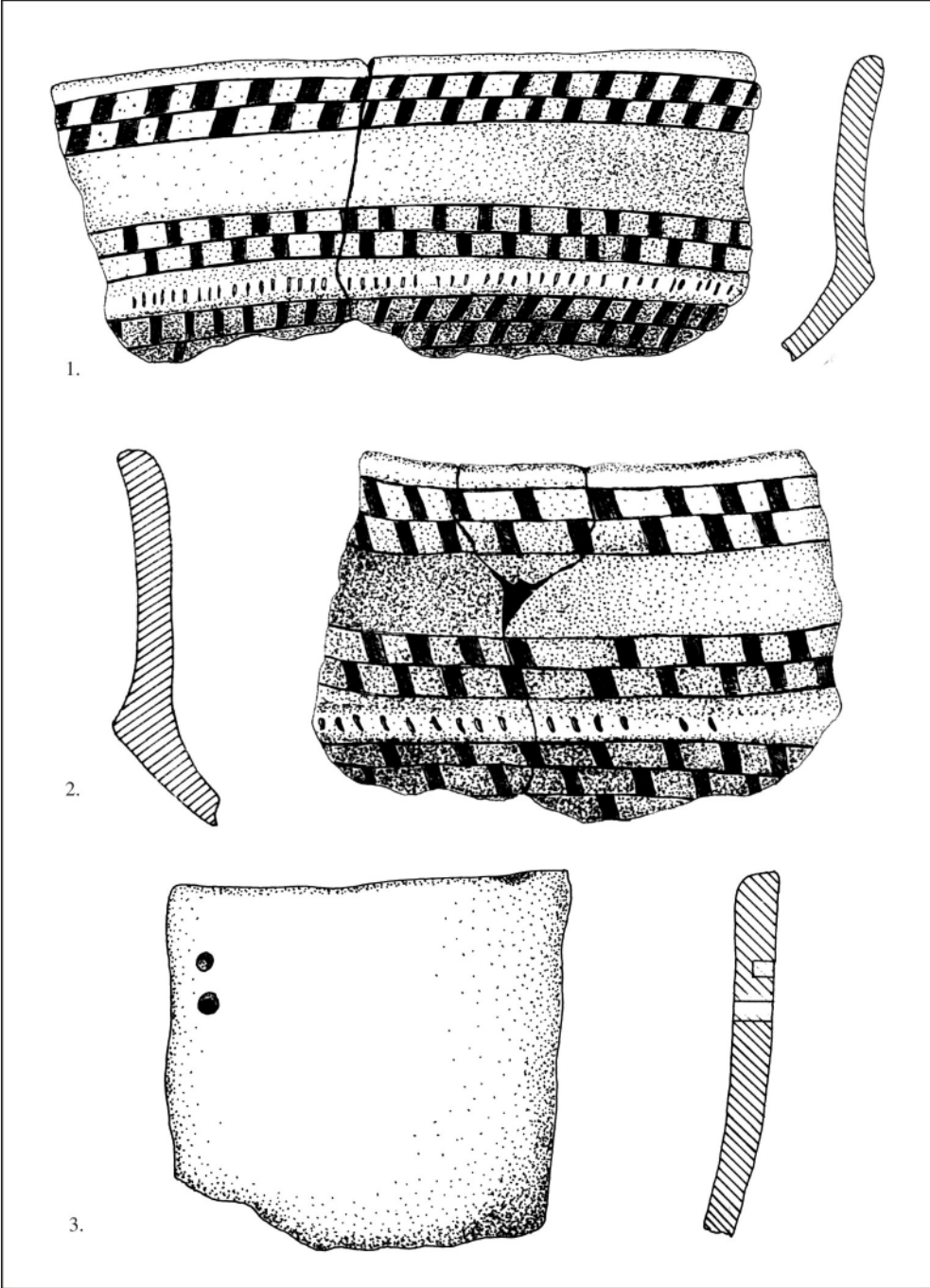

Figura 4 Profilul tumulului nr. 14

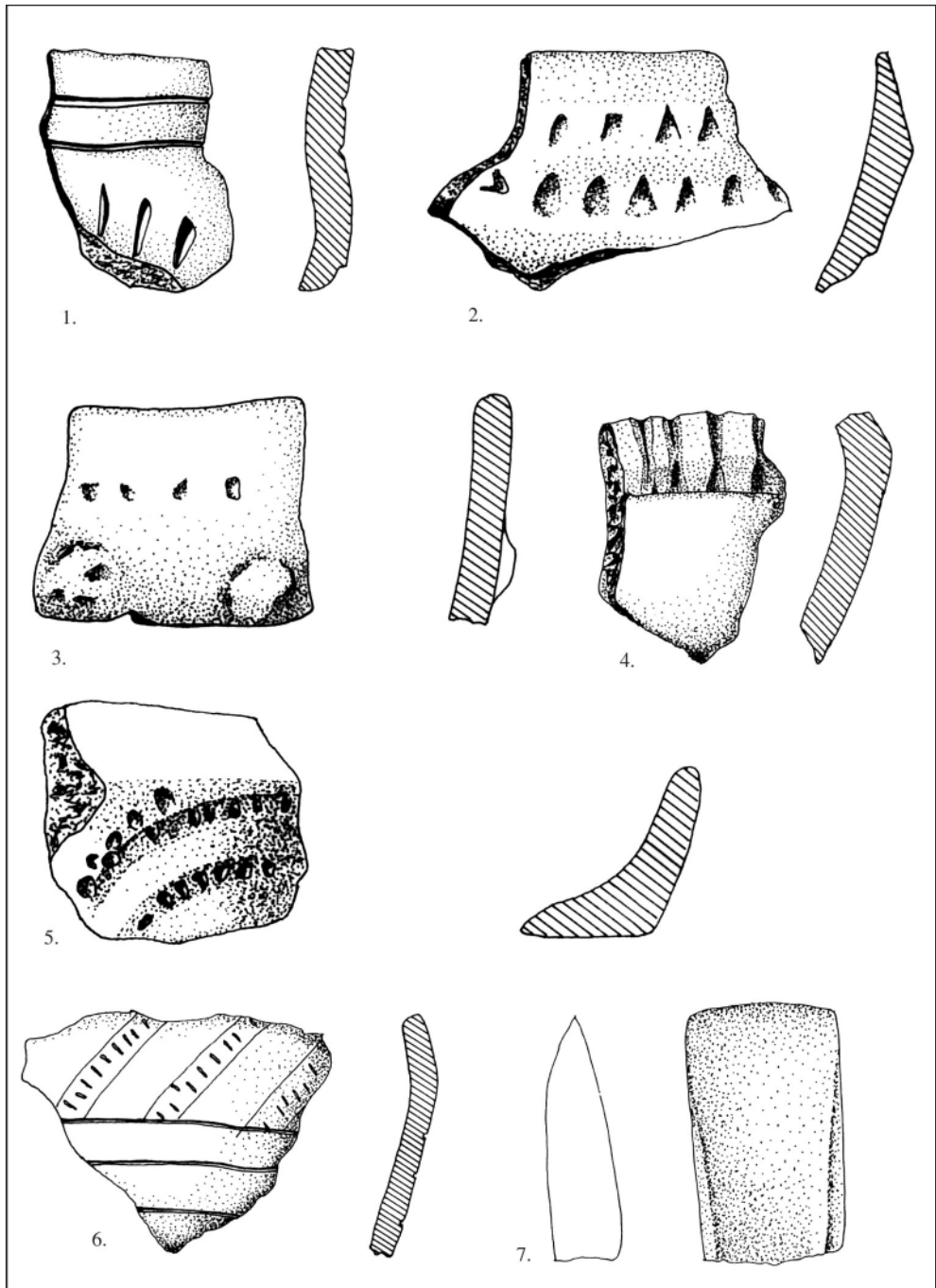

Figura 6 Ceramica culturii Boian (1-6), topor de piatră (7)

